

Ακαδ. Έτος 2013-14

Διαφοροποίηση της διδασκαλίας 2

Διδάσκουσα: Κατερίνα Δημητριάδου

Βασική πηγή: Κουτσελίνη-Ιωαννίδου, Μ. (2008). *Επικοινωνιακή και Διαφοροποίηση Διδασκαλίας-Μάθησης σε τάξεις μικτής ικανότητας*. Λευκωσία: αυτοέκδοση

Χαρακτηριστικά της μετανεωτερικότητας

- Αντίθεση απέναντι στην αυστηρή λογική και την οριοθετημένη δομή στις κοινωνικές επιστήμες
- Αντίθεση στην αλγοριθμική, σειροθετημένη και ποσοτικά κατανοητή πραγματικότητα
- Αντιθετική τοποθέτηση στον κόσμο
- Δυναμική διαλεκτικότητα, ανοιχτότητα
- Χώρος για το απρόβλεπτο: αλλαγή, αλληλόδραση, υπέρβαση
- Έμφαση στη δημιουργία δικτύου σχέσεων
- Εμπειρία και αναστοχασμός (reflection) με έμφαση σε ποιοτικές διαδικασίες και όχι ποσοτικά αποτελέσματα.

Η μετανεωτερικότητα στα ΑΠ

- Ο μαθητής είναι μέρος του κόσμου και όχι απλά καταναλωτής πληροφοριών
- Κάθε παιδί χαρακτηρίζεται από μοναδικότητα, καθώς το ίδιο δημιουργεί γνώση (κοσμοθεωρία και βιοθεωρία)
- Εμπλουτισμός της διδακτικής διαδικασίας με αξίες και παιδαγωγικές εμπειρίες
- Υιοθέτηση ενός συστήματος ηθικών αξιών
- Όχι στις αδιαφοροποίητες διαδικασίες ρουτίνας
- Όχι σε οικονομίστικο, τεχνοκρατικό και εργαλειακό τρόπο σκέψης
- Όχι στην αποπροσωποποίηση της σχολικής ζωής (> δημιουργία καταναλωτών, ψηφοφόρων και οπαδών).

Το μετανεωτερικό παράδειγμα της διδασκαλίας

- Συνεργασία και αλληλόδραση
- Ανταλλαγή και αναδημιουργία ιδεών
- Συγκειμενικές προσεγγίσεις
- Έρευνα δράσης: αναστοχασμός και διάδραση
- Οικοδόμηση της γνώσης (κονστρουκτιβισμός)
- Η διδασκαλία ως συμμετοχική διαδικασία λήψης αποφάσεων
- Από την πληροφορία > στη συγκρότηση βιοθεωρίας και κοσμοθεωρίας
- Από την καλλιέργεια δεξιοτήτων > στην οντολογική, γνωσιολογική και ηθική ανάπτυξη των κοινωνικών υποκειμένων
- Από τη χειραγώγηση στη χειραφέτηση

Διαφοροποιήσεις στο σχολικό περιβάλλον

- Έμφαση στη συνεργατική μάθηση (με εφαρμογή NT)
- Χρήση εικονικών εργαστηρίων-προσομοιωτών
- Υπέρβαση χώρου και χρόνου μάθησης
- Έμφαση στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης
- Επαναφορά «χειροτεχνικών» μαθημάτων
- Δάσκαλος σε ρόλο συμβουλευτικό, καθοδηγητικό, εμπυχωτικό
- Επίκεντρο της προσοχής: η σχολική επίδοση
- Σχολικές τάξεις ευέλικτες, ανοιχτές στην κοινωνία

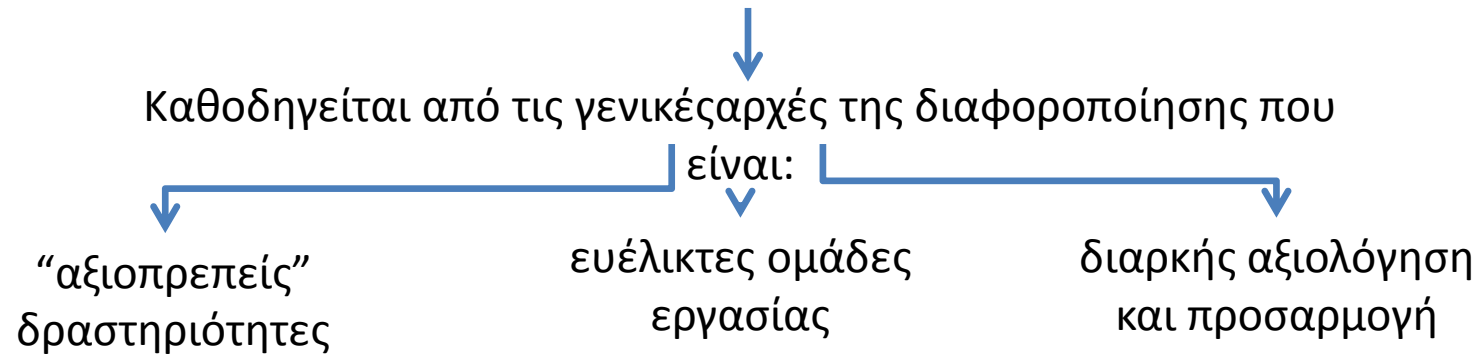
Διαφοροποιημένη Διδασκαλία

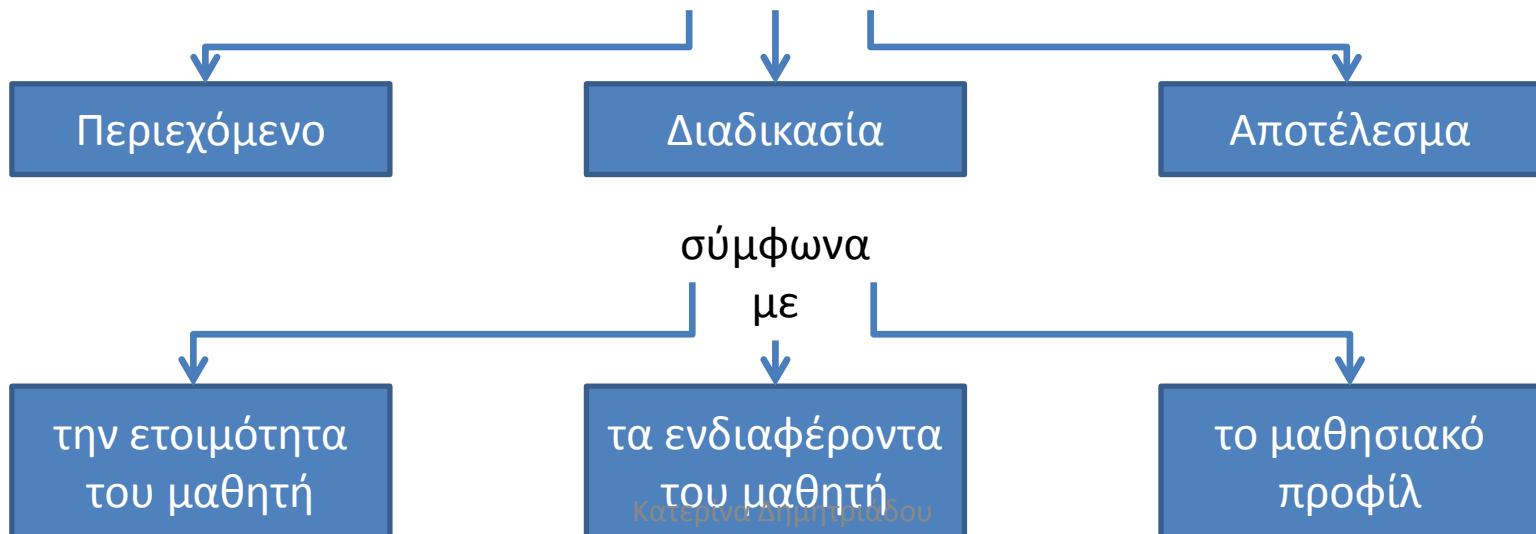
Η προσπάθεια των εκπαιδευτικών
να ανταποκριθούν στις **διαφορετικές ανάγκες**
των μαθητών τους στην τάξη
με στόχο την επίτευξη
της καλύτερης μαθησιακής εμπειρίας

Διαφοροποίηση της διδασκαλίας

Είναι η ανταπόκριση του εκπαιδευτικού στις ανάγκες των εκπαιδευομένων

Οι εκπαιδευτικοί διαφοροποιούν:

Χαρακτηριστικά Διαφοροποιημένης Παιδαγωγικής

1. Υπόψη η διαφορετικότητα των ατόμων
2. Εξατομικευμένα σχέδια μάθησης – (πιθανόν) ίδιοι διδακτικοί στόχοι
3. Αυξημένος χρόνος προετοιμασίας από τον εκπαιδευτικό
4. Ποικιλία σε περιστάσεις, εργαλεία και εργασίες
5. Κάθε μαθητής δουλεύει σε ό,τι του ταιριάζει
6. Παραλλαγές στα πλαίσια των εργασιών, τις μεθόδους, τα εργαλεία ή/και τα περιεχόμενα

Αρχές Διαφοροποιημένης Παιδαγωγικής

1. Κάθε μαθητής θα πρέπει να θεωρείται **όπως πραγματικά είναι**
2. Ο μαθητής είναι αυτός που θα πρέπει να συγκροτήσει τη **δική του γνώση**
3. Κάθε διαφοροποιημένη παιδαγωγική δεν μπορεί να αποκοπεί από την παιδαγωγική που στοχεύει στην **αυτονομία του μαθητή**.

Η παραδοσιακή αντίληψη για τη μάθηση και τη διδασκαλία

- Η γνώση μπορεί να μεταφερθεί από άτομο σε άτομο – σαν την κληρονομιά
- Οι μαθητές μπορούν να συνδέσουν τη θεωρία με την πράξη μόνοι τους

Διαστάσεις διαφοροποίησης

Οργανωτική	Παιδαγωγική
❖ Χώρου	• Σκοπού και στόχων
❖ Οργάνωσης της τάξης	• Περιεχομένου
❖ Εναλλακτικών μεθόδων	• Ασκήσεων και διδακτικών υλικών
❖ Ρυθμού μαθήματος	• Τελικού προϊόντος/ αποτελέσματος
❖ Αριθμού ασκήσεων	• Επικοινωνίας/ αλληλεπίδρασης μαθητών
❖ Έκτασης υλικών-ύλης	• Επικοινωνίας/ αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικών - μαθητών
❖ Αριθμού μέσων	• Ανατροφοδότησης
❖ Αριθμού δραστηριοτήτων	
❖ Εναλλακτικών τρόπων αξιολόγησης	

Επίπεδα ετοιμότητας των μαθητών

- Οι μαθητές που είναι έτοιμοι να δεχτούν τη διδασκαλία όπως καθορίζεται από το ΑΠ
- Οι μαθητές που έχουν κενά σε προαπαιτούμενες γνώσεις
 - Όσοι δεν έχουν καμία από τις προαπαιτούμενες
 - Όσοι έχουν κάποιες ελλείψεις
- Οι μαθητές που βρίσκονται σε πιο ψηλό επίπεδο

Διαδικασία εποικοδόμησης της γνώσης

1. Προετοιμασία του εκπαιδευτικού
2. Υποστήριξη των μαθητών για κωδικοποίηση-συσχέτιση
3. Υποστήριξη των μαθητών να επισημάνουν τι γνωρίζουν, τι δεν γνωρίζουν, τι χρειάζεται να μάθουν (μεταγνώση)
4. Επανάληψη συσχέτισης – συντήρησης – όχι εφαρμογής τελικού αποτελέσματος (ενός τύπου ασκήσεων)
5. Μέθοδοι ενεργητικής συμμετοχής του κάθε μαθητή – όχι ακρόαση και υπενθύμιση
6. Περιορισμός του λόγου του εκπαιδευτικού – Ενίσχυση της εργασίας και συνεργασίας των μαθητών
7. Εμπλουτισμός της «μαιευτικής» με μικρές-καίριες διερευνήσεις.

Βαθιά και επιφανειακή προσέγγιση της μάθησης

Βαθιά προσέγγιση της μάθησης	Επιφανειακή προσέγγιση της μάθησης
Πρόθεση για ανάπτυξη προσωπικής κατανόησης	Πρόθεση για αναπαραγωγή του περιεχομένου
Ενεργητική σχέση με το περιεχόμενο και συσχέτιση νέων ιδεών με προηγούμενες γνώσεις και εμπειρίες	Παθητική αποδοχή ιδεών και πληροφοριών
Σύνδεση ιδεών μεταξύ τους με τη χρήση αρχών ή καθοδηγητικών μοντέλων	Έλλειψη αναγνώρισης των συνεκτικών αρχών
Επικέντρωση της μάθησης στη διαδικασία και στον τρόπο σκέψης	Επικέντρωση της μάθησης στα αποτελέσματα

Πολλαπλή ευφυΐα

1. Γλωσσική: συζήτηση, γράψιμο, διήγηση, λεξοπλασία, εννοιογράμματα και θεωρίες
2. Λογικομαθηματική: επίλυση προβλημάτων, λογικές σχέσεις, σύμβολα, αριθμοί και σχέσεις, επισήμανση σημείων, κωδικοποίηση, συλλογισμοί
3. Οπτική/χωρική: σχέδια, ζωγραφική, πρακτικές τέχνες, εποπτικοποίηση, προσανατολισμός, χαρτογράφηση
4. Κινησθητική: χοροί, υπόδυση ρόλων, κινητικές δεξιότητες, χειρισμός αντικειμένων και εργαλείων, θεατρικές παραστάσεις, αθλητικές δραστηριότητες
5. Μουσική: ρυθμός, ήχοι, σύνθεση, τραγούδι, μοτίβα
6. Διαπροσωπική: συνεργατικότητα, αλληλοβοήθεια, ανατροφοδότηση, ενσυναίσθηση, ενασχόληση με κίνητρα και χαρακτήρες, ομαδική εργασία.
7. Ενδοπροσωπική: σιωπηρές εργασίες, αναστοχασμός, συναίσθηση του προσωπικού τρόπου σκέψης, αυτοσυγκέντρωση και μελέτη του εαυτού.
8. Νατουραλιστική: παρατήρηση, αξιοποίηση χαρακτηριστικών περιβάλλοντος, κατηγοριοποιήσεις.

Γνωστικό στυλ των ανθρώπινων τύπων (με ποιον τρόπο προτιμούν να εργάζονται τα άτομα;)

- 1. Νομοθετικός τύπος** (δημιουργικός): Προτιμά τον αυτοσχεδιασμό και όχι την αυστηρή δομή μιας εργασίας, αποκλίνουσα σκέψη, δημιουργικότητα, ανάπτυξη θεωριών, εύρεση νομοτέλειας και ακολουθιών.
- 2. Εκτελεστικός τύπος** (πρακτικός): Προτιμά ξεκάθαρη και καθορισμένη δομή εργασίας, ακολουθεί οδηγίες, προτιμά κλειστού τύπου ερωτήσεις και προβλήματα, συγκλίνουσα σκέψη.
- 3. Δικαστικός τύπος** (θεωρητικός): Προτιμά την ανάλυση και αξιολόγηση, κριτική και συζήτηση, συλλογισμούς και συναγωγή συμπερασμάτων.

Sternberg 1985, στο: Κουτσελίνη 2008: 75

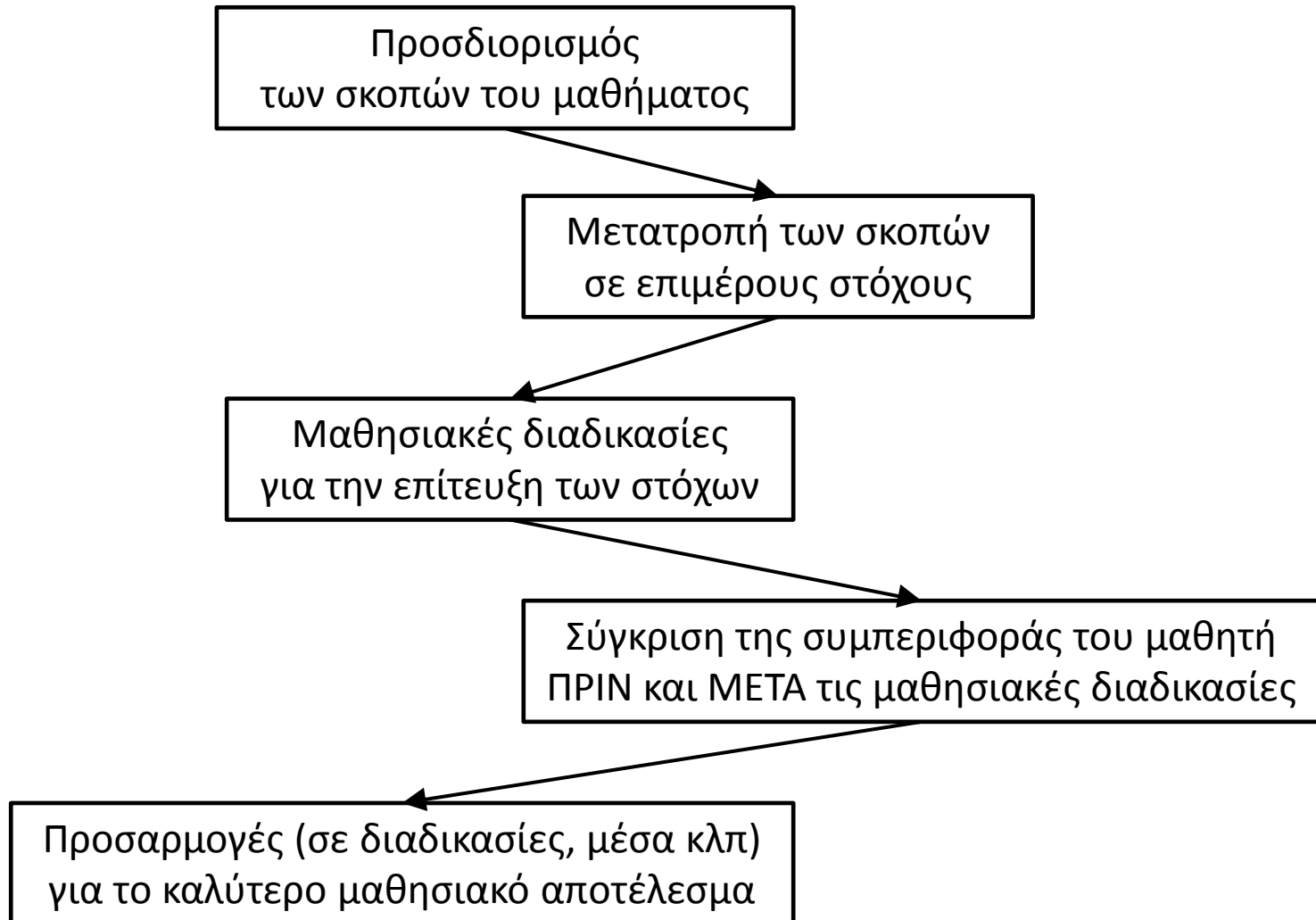
Τα κανάλια της μάθησης

- **Ακουστικοί τύποι**: Διαβάζουν δυνατά, επηρεάζονται από θορύβους, κατανοούν μέσα από συζήτηση, μαθαίνουν ευκολότερα με συνεργασία και σε ομάδες, συγκρατούν κύρια σημεία χωρίς να κρατούν σημειώσεις, επαναλαμβάνουν δυνατά κάτι που θέλουν να θυμούνται, ξεχνούν πρόσωπα και θυμούνται ονόματα, προτιμούν να τους λένε τι θα κάνουν παρά να διαβάζουν οδηγίες, διεκπεραιώνουν εργασίες από το τηλέφωνο.
- **Οπτικοί τύποι**: Προτιμούν γραπτές οδηγίες, μαθαίνουν με εποπτικά μέσα, διαγράμματα, χάρτες, εικόνες, πίνακες, μελετούν κρατώντας σημειώσεις, δεν μαθαίνουν από διαλέξεις παρά μόνο όταν συνοδεύονται από διαφάνειες, ξεχνούν ονόματα και θυμούνται πρόσωπα
- **Απτικοί/κιναισθητικοί**: Μαθαίνουν αγγίζοντας και δοκιμάζοντας, μελετούν κρατώντας σημειώσεις (δεν τις ξαναδιαβάζουν), μαθαίνουν με συμμετοχή, πειραματισμό και προσομοιώσεις, χρησιμοποιούν τα χέρια τους για να εξηγήσουν, ενοχλούνται από την κίνηση γύρω τους.

Είδη διαφοροποίησης της διδασκαλίας

1. Ως προς τον στόχο-καθήκον (ίδιο περιεχόμενο, κοινοί και συμπληρωματικοί στόχοι)
2. Ως προς το αποτέλεσμα (ίδιες εργασίες, ο κάθε μαθητής στο επίπεδό του)
3. Ως προς τη μαθησιακή δραστηριότητα
4. Ως προς το ρυθμό στην τάξη
5. Ως προς την ανατροφοδότηση
6. Ως προς το βαθμό δυσκολίας των διδακτικών υλικών
7. Ως προς τη διαρρύθμιση του χώρου – οργάνωση της τάξης
8. Ως προς τα οπτικο-ακουστικά μέσα διδασκαλίας
9. Ως προς τη διάρθρωση ή πορεία διδασκαλίας
10. Ως προς τη συμμετοχή των μαθητών
11. Ως προς το περιεχόμενο (ποσότητα και ποιότητα εργασιών, καθώς και δυνατότητα επιλογής)
12. Ως προς τις μεθόδους προσέγγισης του γνωστικού αντικειμένου
13. Ως προς την αξιολόγηση

Διαδικασίες οργάνωσης μαθήματος

Προετοιμασία του εκπαιδευτικού για τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας

- Καθορίζει τον σκοπό της διδακτικής ενότητας
- Καθορίζει τις πυρηνικές γνώσεις στις οποίες θα εστιάσει η διαφοροποίηση
- Καθορίζει τις προαπαιτούμενες γνώσεις που θα πρέπει να έχουν οι μαθητές
- Καθορίζει τις μετασχηματιστικές γνώσεις, στις οποίες θα ανταποκριθούν οι μαθητές εφόσον μπορούν να εφαρμόσουν σε άλλα πλαίσια τα όσα έχουν μάθει
- Μετατρέπει το γνωστικό αντικείμενο που θα διδάξει σε μαθησιακούς στόχους
- Επιλέγει τις δραστηριότητες που θα πλαισιώσουν τη διδασκαλία
- Επιλέγει την τεχνική που θα εφαρμόσει για να μεθοδεύσει τη διδασκαλία του και να οργανώσει την τάξη

Παραδοχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας

- α) Η μάθηση στηρίζεται σε διαδικασίες που αφορούν την ποιότητα της διδασκαλίας και όχι σε επαναλήψεις
- β) Στη μετωπική διδασκαλία δίνεται έμφαση στο πώς και σε τι εργάζονται οι μαθητές.

Ιδιαιτερότητα της διαφοροποιημένης διδασκαλίας: μια συνεχής πορεία αναζήτησης και δημιουργίας

Από τη διδασκαλία-
παράδοση

στη μάθηση-
εργασία

Στρατηγικές διαφοροποίησης

1. Χρήση διαφοροποιημένων ερωτήσεων
2. Συμπύκνωση
3. Συνεργατική λύση προβλήματος
4. Ευέλικτη ομαδοποίηση (μέθοδος jigsaw)
5. Ευέλικτη οργάνωση
6. Ανεξάρτητη μελέτη
7. Κέντρα μάθησης/ενδιαφέροντος (στο χώρο)
8. Ομάδες ενδιαφέροντος για ένα συγκεκριμένο θέμα
9. Συναρμολόγηση
10. Συμβόλαια
11. Λογοτεχνικοί κύκλοι
12. Επιλογές πολλαπλής ευφυΐας
13. Πολλαπλά κείμενα ή μυθιστορήματα
14. Επιλογές του προϊόντος
15. Σταθμοί
16. Μεγιστοποίηση της επίδοσης κατά ζεύγη (Think-Pair-Share)

«Ανοικτές τάξεις»

Σε αντιπαράθεση με τις παραδοσιακές:

- Ποικιλία τρόπων και ευκαιριών ομαδοποίησης και αλληλεπίδρασης
- Υψηλές προσδοκίες για όλους τους μαθητές
- Συχνή ανατροφοδότηση για κάθε μαθητή
- Δυναμικό μαθησιακό περιβάλλον με ευκαιρίες ουσιαστικής υποστήριξης της προσπάθειας του κάθε μαθητή

Μεταγνώση

Σχεδιασμός, παρακολούθηση και αξιολόγηση
μιας διαδικασίας

Μεταγνώση: τι ξέρουμε για το πώς σκεφτόμαστε και
θυμόμαστε και για τον τρόπο που χρησιμοποιούμε αυτήν τη
γνώση

Ποιες στρατηγικές προωθούν τις μεταγνωστικές δεξιότητες των μαθητών;

- Παροτρύνουμε το μαθητή να σκέφτεται «δυνατά»
- Στρέφουμε την προσοχή του μαθητή στην κατανόηση του πώς σκέφτεται και τι προβλήματα αντιμετωπίζει
- Ζητούμε όχι μόνο το αποτέλεσμα αλλά και τον τρόπο σκέψης του (δηλ. τη διαδικασία/στρατηγική που ακολούθησε)
- Διδάσκουμε τρόπους/στρατηγικές προσπέλασης των δυσκολιών
- Εντάσσουμε το κάθε θέμα στα ομοειδή του και προτείνουμε κοινά βασικά κλειδιά
- Ενθαρρύνουμε το μαθητή να υποβάλλει ερωτήσεις πριν – κατά – μετά την επεξεργασία του θέματος
- Βοηθούμε το μαθητή να «βλέπει» ολότητες, συνέχειες, σχέσεις, διαφορές, αλληλουχίες
- Καθιστούμε τους μαθητές ενήμερους για τα κριτήρια της αξιολόγησης

Πώς δημιουργούμε ένα μαθησιακό περιβάλλον στο οποίο να ωφελούνται όλοι οι μαθητές;

- Λαμβάνουμε υπόψη τις προαπαιτούμενες γνώσεις που μπορεί να έχουν οι μαθητές και από κει ξεκινούμε για να διδάξουμε το νέο (πυρηνική γνώση)
- Έχουμε ξεκάθαρους στόχους. Όλες οι δραστηριότητές μας θα πρέπει να αναπτύσσονται στην κατεύθυνση επίτευξης των στόχων μας.
- Εντοπίζουμε την ετοιμότητα των μαθητών, δηλαδή το «σημείο εισόδου» που είναι κατάλληλο για μια συγκεκριμένη έννοια ή ετοιμότητα
- Βοηθούμε τους μαθητές μας μέσα από δομημένες δραστηριότητες και εργασίες να γεφυρώσουν τα μαθησιακά τους κενά
- Σκεφτόμαστε δραστηριότητες που θα μπορούσαν να επαναφέρουν και να ενεργοποιήσουν την προϋπάρχουσα γνώση.

Κουτσελίνη 2008: 109

Προετοιμασία μαθήματος διαφοροποιημένης διδασκαλίας

Μια συνεχής διαδικασία προβληματισμού:

- Ποιοι είναι οι μαθητές που έχουμε; (επίπεδο – ετοιμότητα – ανάγκες)
- Κατά πόσο θα λάβουμε υπόψη τα στοιχεία αυτά στη διδασκαλία;
- Είναι πολύπλευροι οι στόχοι που θέτουμε; (αναφορά σε έννοιες, πληροφορίες, ιδέες αλλά και διαδικασίες, δεξιότητες, στρατηγικές και στάσεις)
- Υπάρχουν στο μάθημα ευκαιρίες για δραστηριοποίηση όλων των μαθητών;
- Αξιοποιείται η δυναμική την οποία προσφέρει η συνεργασία και η αλληλεπίδραση των μαθητών στην ομάδα;

Κουτσελίνη 2008: 113